

Dokument nr. 8:7

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Gjermund Hagesæter, Harald T. Nesvik og Øyvind Vaksdal

Forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Gjermund Hagesæter, Harald T. Nesvik og Øyvind Vaksdal om valg av målbruk i offentlig tjeneste

Til Stortinget

BAKGRUNN

Forslagsstillerne mener tiden er moden for en endring av lov og forskrift om målbruk i offentlig tjeneste. Forslagsstillerne mener at dagens lovgivning om tjenestemål for statlige foretak og statlige organer ikke ivaretar innbyggernes uttalte språkpreferanser og i tillegg fører til unødig press på økonomiske midler som kunne blitt allokert til viktigere områder som ligger under det statlige foretakets eller det statlige organets virksomhet.

Lov om målbruk i offentlig tjeneste § 7 lyder:

"Dersom statsorgan vender seg under eitt til flere kommunar i eit avgrensa område, skal fleirtalsforma for kommunane nyttast. Ligg det ikkje føre noka fleirtalsform, står organet fritt i val av målform. Fleirtalsforma er den målform som flest kommunar har kravt. Det er ikkje noka fleirtalsform dersom over halvparten av kommunane er språkleg nøytrale. Det same gjeld dersom like mange kommunar har kravt bokmål som nynorsk."

Forslagsstillerne mener det er problematisk at det er kommunenes språkpreferanser som legges til grunn for valg av målform, og ikke innbyggernes språkpreferanser. Problematikken har blitt aktualisert spesielt i forhold til to konkrete saker den siste tiden.

I april 2004 kom pålegget fra Norsk språkråd om at Agder bispedømme måtte endre målform fra bokmål til nynorsk. Biskop Olav Skjevesland i Agder bispedømme søkte om dispensasjon fra pålegget,

men fikk avslag fra Norsk språkråd. Det er en rådende oppfatning at Den norske kirke skal ha et utstrakt selvstyre, og det virker urimelig at et bispedømme der hvor kun 6,8 pst. av innbyggerne bor i kommuner som har nynorsk som sin målform og der hvor bare 5 pst. av innbyggerne bruker nynorsk som sitt skriftspråk, skal pålegges å skrive alle sine brev på nynorsk. For Agder bispedømmes vedkommende er forholdet det at Vest-Agder er bokmålsfylke, mens Aust-Agder og Telemark er nøytrale. Dette skulle tilsi at bispedømmet skulle kunne velge målform selv. Problemet er at det er kommuner og ikke innbyggere som telles ved pålegg av målform. I Agder bispedømme er det 23 nøytrale kommuner, 14 nynorsk-kommuner og 11 bokmålskommuner. Dermed er det et flertall av nynorskkommuner blant de kommunene som ikke er nøytrale og som bispedømmet dekker. Forslagsstillerne mener at innbyggernes uttalte språkpreferanser bør tillegges vekt og at man tar hensyn til de 95 pst. av innbyggerne som bruker bokmål som målform. Innbyggernes språktilhørighet bør komme i første rekke ved valg av tjenestemål.

Kultur- og kirkedepartementet har nylig foretatt en vurdering av hvilke virksomheter som faller inn under lovens virkeområde i forbindelse med den statlige sykehusovertakelsen. Siden sykehusforetakene er egne rettssubjekter, krevdes en nærmere tolkning av lovgrunnlaget for å avklare om de ble omfattet av målloven. Myndigheten til å foreta denne tolkingen er tillagt Kultur- og kirkedepartementet. Vurderingen konkluderte med at helseforetakene etter gjeldende rett klart faller inn under mållovens virkeområde, og at de derfor fullt ut vil være omfattet av lovens bestemmelser. Målloven slår fast at bokmål og nynorsk er likeverdige målformer og skal være likestilte skriftspråk i alle organer innenfor staten, fylkeskommunene og kommunene, men det er bare i staten at det er fastsatt nærmere regler om hvordan likeverdet

og likestillingen skal praktiseres. Derfor er det først etter at ansvaret er overført til staten at disse reglene har fått direkte anvendelse for sykehusene. Dette betyr at hele Helse Vest derfor må benytte nynorsk som tjenestemål. Et sykehus som blir rammet av pålegget en slik tolkning medfører, er Haukeland universitetssykehus. Haukeland universitetssykehus ligger i Bergen, som er en bokmålsby. Pålegget som nå fører til at Haukeland universitetssykehus må endre navn til Haukeland universitetssjukehus har en kostnadsramme på 20-25 mill. kroner ifølge opplysninger gitt av Helse Bergen. Pålegget fra Kultur- og kirkedepartementet betyr konkret at Haukeland universitetssykehus må endre skilter på sykehuset, kurse personell, og konvolutter og brevpapir må skiftes ut. Samtidig er situasjonen den at Haukeland universitetssykehus i år ligger an til et underskudd på 330 mill. kroner, dette til tross for at man har kuttet 200 stillinger og foretatt innsparinger på flere hundre millioner kroner. Forslagsstillerne mener at de økonomiske midler Haukeland universitetssykehus nå blir pålagt å bruke for å endre målform, heller burde bli brukt til å øke bemanningen og justere opp tilbudet til sine pasienter.

Pålegget fra Kultur- og kirkedepartementet rammer også Sentralsykehuset i Rogaland. Innenfor Helse Stavangers dekningsområde, har nemlig to kommuner valgt bokmål. Sju har valgt nynorsk, mens ni er nøytrale. Etter loven er det dermed flertall for nynorsk. For at Helse Stavanger også skal få status som nøytralt, mangler det én kommune. Denne beregningsmåten tar ikke hensyn til at et stort flertall av regionens innbyggere bruker bokmål som målform. Avgjørelsen vil medføre store ekstrakostnader med kursing av personell, penger som med fordel kunne vært brukt til behandling av pasienter.

KONKLUSJON

Med bakgrunn i det som er nevnt foran, er det mye som taler for at lov og forskrift om målbruk i offentlig tjeneste bør endres. Forslagsstillerne mener at innbyggernes uttalte språkpreferanser må tillegges vekt ved valg av målbruk i offentlig tjeneste og ikke kommunenes språkpreferanser, slik dagens lovgiv-

ning legger opp til. Forslagsstillerne mener i tillegg at det ikke bør legges kulturpolitiske språkføringer på bruk av eksternt administrasjonsspråk hos de enkelte helseforetakene. Mange helseforetak har lange ventelister, samt pålegg fra helsetilsyn, branntilsyn og arbeidstilsyn som ikke følges opp med henvisning til en vanskelig og presset økonomi. Ved behandling av pasientrettighetsloven har det blitt understreket hvor viktig det er med riktig prioritering. I pasientrettighetsloven § 2-1 om rett til nødvendig helsehjelp heter det bl.a.:

"Retten gjelder bare dersom pasienten kan forvente nytte av helsehjelpen og kostnaden står i rimelig forhold til tiltakets effekt."

Forslagsstillerne mener at språkpolitiske pålegg som fører til store ekstrautgifter som skifte av skilter og brevpapir for å gå fra bokmål til nynorsk ikke er riktig prioritering og at kostnadene pålegget medfører ikke står i rimelig forhold til tiltakets effekt. Forslagsstillerne mener at disse ressursene vil komme til bedre nytte om de blir brukt til å sikre pasienter behandling under betryggende forhold. Det bør derfor åpnes for at helseforetakene får fritak for pålegget som er gitt av Kultur- og kirkedepartementet, med bakgrunn i departementets tolkning av målloven.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at innbyggernes språkpreferanser blir avgjørende for valg av målbruk i offentlig tjeneste, med hjemmel i lov og forskrift om målbruk i offentlig tjeneste.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at helseforetakene blir unntatt fra pålegg om målform ved bruk av eksternt administrasjonsspråk, med hjemmel i lov og forskrift om målbruk i offentlig tjeneste.

13. oktober 2004